

De Cleveringa- lezingen van binnenuit

Op 26 november is het zeventig jaar geleden dat de Leidse hoogleraar Rudolph Pabus Cleveringa zijn rede hield waarin hij protesteerde tegen het ontslag van zijn joodse collega's door de Duitse bezetters. Rond die datum organiseert het Leids Universiteits Fonds wereldwijd lezingen in de geest van Cleveringa, voorvechter van het praesidium libertatis.

TEKST: KARINA MEERMAN BEELD: HOLLANDSE HOOGTE

Bijzonder is dat dit jaar voor het eerst een

Cleveringalezing in Israël wordt gehouden, op de universiteit van Jeruzalem. Omdat 26 november een vrijdag is, de dag van de sjabbat, vindt de lezing plaats op 25 november. Advocaat Dave Wolf studeerde af in Leiden in 1993 en emigreerde kort daarna naar Israël. Tijdens een studieperiode in de Verenigde Staten ontdekte hij op een bijeenkomst van het Leids Universiteits Fonds (LUF) in New York het bestaan van de Cleveringalezingen. "Terug in Israël kwam ik erachter dat ze hier niet werden georganiseerd. Dat kon natuurlijk niet. Wel in Pretoria, Jakarta en New York en niet hier? Wij zijn moreel verplicht dit in Israël in stand te houden. Juist hier, met de hele geschiedenis erbij."

Wolf dacht iets voor twintig man publiek te

organiseren, maar verwacht inmiddels zo'n driehonderd belangstellenden. Samen met Irgoen Olei Holland, de vereniging van Nederlandse immigranten in Israël, en de Nederlandse ambassade wordt de Cleveringalezing stevig op de sociale agenda gezet. Locatie is de universiteit van Jeruzalem en Wolf hoopt een aantal prominente Israëli en Nederlanders te kunnen ontvangen. "Als er één plaats is waar de Cleveringalezing moet worden gehouden, dan

is het hier. In Israël leven de oorlogsverhalen nog steeds heel sterk. Cleveringa heeft in de gevangenis gezeten voor de lofzang op zijn collega Meijer. Daarom spreekt het ook zo aan: Leiden als bolwerk van de vrijheid, in een belangrijke periode van de Nederlandse geschiedschrijving, waarin negentig procent van de Nederlandse joden is vermoord. Cleveringa trok in het begin van de oorlog al zijn mond open, vooral over vrijheid van meningsuiting. Dat wordt in Israël nog steeds enorm gewaardeerd, temeer omdat er in het buitenland nog steeds universiteiten zijn die proberen Israëliische hoogleraren en studenten te boycotten."

De spreker in Jeruzalem is Willem Otterspeer,

Leidse hoogleraar Universiteitsgeschiedenis en geschiedschrijver. Hij beraadt zich nog op de exacte inhoud van zijn lezing, maar weet wel dat hij over Cleveringa zelf gaat spreken. Over het belang van diens protestrede, de intentie van de hoogleraar en over de beeld- en mythevorming rondom de man. "Beelden en mythen zijn belangrijk voor een historicus als ik, ook om ze door te prikken. Het vierde deel van mijn boek over de geschiedenis van de universiteit is in wording. Bij het schrijven hiervan is Cleveringa sterk in mijn achterhoofd aanwezig. De Tweede Wereldoorlog was een belangrijk scharnierpunt in de twintigste

MR. FREDERIK MOORMAN VAN KAPPEN is al 15 jaar organisator van de Cleveringalezing in Eindhoven.

MR. DAVE WOLF organiseert de Cleveringalezing in Israël.

eeuw dat zijn schaduw voor- en achteruit wierp in de tijd. Al in 1933 stuurde hoogleraar en historicus Huizinga een nazi weg van de universiteit. Leiden heeft een schat aan historisch materiaal over de universiteit in oorlogstijd, te veel voor een stuk in een geschiedenisboek. Otterspeer heeft daarom plannen voor een monografie. 'Ik ben bijzonder betrokken bij de figuur Cleveringa.'

Van Israël terug naar Nederlandse bodem,

naar Eindhoven om precies te zijn. Ook daar vindt een Cleveringalezing plaats. Het was min of meer toevallig dat mr. Frederik Moorman van Kappen de organisatie van de Cleveringalezing in die plaats op zich nam. Na zijn verhuizing vanuit Arnhem belde hij het LUF om te vragen wie de contactpersoon voor het comité 26 november in zijn nieuwe woonplaats was. Die was er niet. 'Dus toen het LUF mij vroeg, zei ik ja. Het is immers voor de Leidse Universiteit, een club waar ik toch een band mee heb.'

De advocaat doet de organisatie nu zo'n vijftien jaar. In zijn introductie koppelt hij de woorden van Cleveringa over onderdrukking en vrijheid van meningsuiting aan een actueel thema. 'In onze Gouden Eeuw stond Leiden bekend om zijn tolerantie. Wetenschappers konden hier in vrijheid werken, iedereen was

welkom. De tijden veranderen, in heel Europa. Daarom wordt het thema steeds actueler.' Hoe begrijpelijk het ook is dat mensen zich in onzekere tijden tegen "de ander" keren, goed te keuren is het nooit, aldus Moorman van Kappen. 'Los van ethische en morele bezwaren is het ook economisch verwerpelijk om specifieke bevolkingsgroepen buiten te sluiten.'

Voor de lezing in Eindhoven op 26 november

heeft Moorman van Kappen speciaal gevraagd om Willem van Gulik, hoogleraar Materieële Cultuurkunde en Kunstgeschiedenis van Oost-Azië. 'Ik had hem horen spreken in Nijmegen over Von Siebold en diens belevenissen in Japan. Van Gulik sprak ruim anderhalf uur en het was fa-bu-leus. Als de lokale uitbater ons niet naar de hutspot had gedirigeerd, had hij nu nog staan vertellen.' Het is elke keer dezelfde ervaring voor de organisator. Hij moet de spreker wijzen op de tijd, want het onderwerp is te boeiend, het publiek te geïntrigeerd. Na afloop blijven sprekers nog heel lang in discussie met de aanwezigen. 'Het zijn allemaal geweldige sprekers met boeiende verhalen. Het is een mooie traditie en het geeft mij persoonlijk de mogelijkheid een heel klein steentje bij te dragen aan een zo belangrijk onderwerp als vrijheid van meningsuiting.' ■